

معاونت مطالعات اقتصادی و آینده‌پژوهی

نبض جیتکس

”گزارش روزانه رویداد

جیتکس”

روز اول

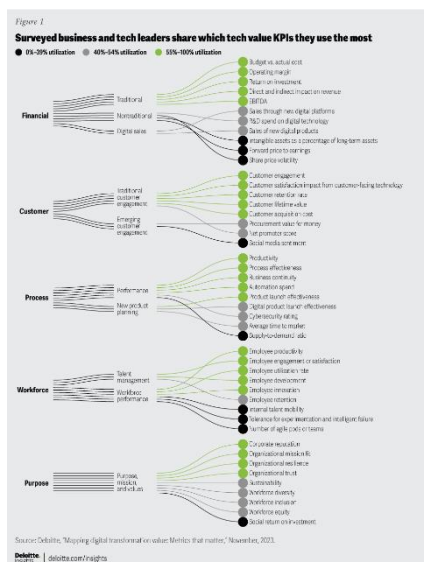
سرمایه‌گذاری و

ژئوپلیتیک فناوری

جنگ سرد فناوری: دولت‌ها سکان سرمایه‌گذاری را به دست می‌گیرند، فرصت‌ها و تهدیدها برای ایران

روز نخست رویداد جیتکس ۲۰۲۵ در دبی، بیش از آنکه نمایشگاهی از آخرین دستاوردهای فناوریانه باشد، صحنه رونمایی از یک پارادایم نوین در اقتصاد دیجیتال جهانی بود. پیام اصلی که از پنل‌های تخصصی، گفتگوهای راهبردی و حتی طراحی غرفه‌های ملی به گوش می‌رسید، واضح و غیرقابل انکار است: دوران طلایی جهانی شدن بدون اصطکاک فناوری به پایان رسیده است. امروز، این قدرت دولت‌ها، منافع ملی و ملاحظات ژئوپلیتیکی است که مسیر سرمایه‌گذاری، معماری زنجیره‌های تأمین و استراتژی‌های بلندمدت شرکت‌های بزرگ فناوری را تعیین می‌کند.

در راهروهای مرکز تجارت جهانی دبی، گفتمان غالب نه بر سرعت پردازنده‌ها یا الگوریتم‌های جدید، بلکه بر مفاهیمی چون «امنیت ملی»، «خودکفایی فناوریانه» و «کنترل بر زیرساخت‌های حیاتی» متمرکز بود. رقابت فزاینده میان ایالات متحده و چین، که اکنون به یک «جنگ سرد فناوری» تمام‌عیار تبدیل شده، دیگر یک پدیده دوردست نیست؛ بلکه به نیروی محرکه اصلی بازار تبدیل شده و سایر کشورها را وادار به انتخاب‌های استراتژیک می‌کند. این تغییر بنیادین، که در آن سرمایه دولتی از طریق صندوق‌های ثروت ملی قدرتمند به صورت هدفمند به سمت حوزه‌هایی مانند هوش مصنوعی، نیمه‌هادی‌ها و رایانش کوانتومی هدایت می‌شود، نشان‌دهنده آن است که منطق بازار جای خود را به منطق قدرت داده است. برای کسب‌وکارهای ایرانی، این چشم‌انداز جدید همزمان حامل تهدیدهای جدی و فرصت‌های بی‌سابقه‌ای است که درک دقیق آن‌ها برای بقا و رشد در این دوران پرتلاطم ضروری است.

نقل قول:

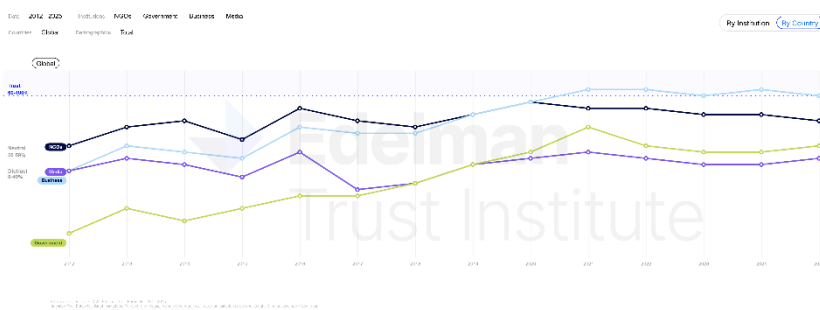
"با محدود شدن بودجه‌ها در عرصه فناوری، یکی از کلیدهای اصلی برای توجیه سرمایه‌گذاری‌ها، فراتر رفتن از معیارهای سنتی مالی، بهره‌وری و مشتری است... تمرکز صرف بر آنها می‌تواند به از دست دادن دیدگاه وسیع‌تری از تأثیرات فناوری منجر شود."

- گزارش روندهای فناوری دیلویت، ۲۰۲۳ -¹

¹ <https://www.deloitte.com/us/en/insights/industry/technology/maximize-tech-investments-by-safeguarding-tech-budgets.html>

روز اول در یک نگاه

- **جهش سرمایه‌گذاری استراتژیک دولتی:** صندوق‌های ثروت ملی خاورمیانه، به ویژه در عربستان و امارات، به بازیگران اصلی در تأمین مالی پروژه‌های عظیم هوش مصنوعی و زیرساخت‌های دیجیتال تبدیل شده‌اند و سرمایه‌های کلانی را برای دستیابی به رهبری منطقه‌ای در فناوری تزریق می‌کنند.
- **تشدید جنگ تراشه و بازآرایی زنجیره تأمین:** سیاست‌های تجاری متقابل آمریکا و چین، شرکت‌های چندملیتی را وادار به بازنگری در زنجیره‌های تأمین خود کرده است. روند غالب، حرکت به سمت بومی‌سازی تولید نیمه‌هادی‌ها و کاهش وابستگی‌های ژئوپلیتیکی به کشورهای رقیب است.
- **جریان سرمایه به سمت دارایی‌های غیرمتمرکز:** در بحبوحه بی‌ثباتی‌های ژئوپلیتیکی و بی‌اعتمادی به سیستم‌های مالی سنتی، سرمایه‌گذاری در حوزه اقتصاد غیرمتمرکز شتاب گرفته است. پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد که حجم سرمایه‌گذاری خطرپذیر در استارت‌آپ‌های ارز دیجیتال و بلاکچین در سال ۲۰۲۵ از مرز ۱۵۰ میلیارد دلار عبور خواهد کرد.
- **حاکمیت دیجیتال به مثابه امنیت ملی:** دولت‌ها در سراسر جهان به طور فزاینده‌ای در حال تدوین و اجرای قوانینی برای کنترل جریان داده‌های فرامرزی، بومی‌سازی مراکز داده و نظارت بر زیرساخت‌های دیجیتال ملی هستند. این روند، حاکمیت بر فضای دیجیتال را به یکی از ارکان اصلی امنیت ملی تبدیل کرده است.

این چهار روند به ظاهر مجزا، در واقع ابعاد مختلف یک پدیده عمیق‌تر هستند: فروپاشی اعتماد در مقیاس جهانی^۲، جنگ تجاری و فناورانه میان قدرت‌های بزرگ، نشان‌دهنده بی‌اعتمادی دولت‌ها به یکدیگر است. این بی‌اعتمادی، کشورها

را به سمت ساختن اکوسیستم‌های فناورانه مستقل (ملی‌گرایی فناورانه) و کنترل مرزهای دیجیتال خود (حاکمیت دیجیتال) سوق می‌دهد، زیرا دیگر نمی‌توانند به زیرساخت‌ها یا فناوری‌های خارجی اتکا کنند. همزمان، رشد خیره‌کننده اقتصاد غیرمتمرکز و ارزهای دیجیتال، بازتابی از بی‌اعتمادی مردم به نهادهای مالی متمرکز و دولتی است که به طور فزاینده‌ای به عنوان ابزارهای فشار ژئوپلیتیکی (مانند تحریم‌ها) مورد استفاده قرار می‌گیرند. بنابراین، روایت اصلی روز اول جیتکس، داستان “جدایی بزرگ” (The Great Decoupling) است که در اثر بحران اعتماد، در حال بازمعماری بنیادین اقتصاد دیجیتال جهانی است.

² <https://www.edelman.com/trust/25years>

فرصت‌های همکاری و سرمایه‌گذاری

تحلیل پنل روز: "مسابقه فراتر از نوآوری: هوش مصنوعی، ژئوپلیتیک و تنظیم مجدد اقتصاد جهانی" و "از تحقیق تا قدرت: ساختن فناوری عمیق و هوش مصنوعی که بازارها و ملت‌ها را از نو تعریف می‌کند"

یکی از مهم‌ترین پنل‌های روز اول، با حضور صاحب نظران، خبرگان و سرمایه‌گذاران برجسته از سیلیکون ولی، اروپا و خاورمیانه، به بررسی تأثیر فزاینده ژئوپلیتیک بر تصمیمات سرمایه‌گذاری پرداخت. پیام کلیدی و اجماع شرکت‌کنندگان این بود که ریسک ژئوپلیتیکی دیگر یک عامل خارجی یا حاشیه‌ای نیست، بلکه به یک متغیر اصلی در هر تحلیل سرمایه‌گذاری تبدیل شده است. دیگر نمی‌توان یک استارت‌آپ را تنها بر اساس فناوری، تیم و بازار آن ارزیابی کرد؛ اکنون سوالات کلیدی این‌ها هستند: زنجیره تأمین این شرکت تا چه حد در برابر تنش‌های تجاری آسیب‌پذیر است؟ آیا مالکیت معنوی آن در معرض خطر مصادره سیاسی قرار دارد؟ آیا بازار هدف آن ممکن است تحت تأثیر تحریم‌ها قرار گیرد؟

توصیه‌های کاربردی برای سرمایه‌گذاران و مدیران ایرانی:

۱) اولویت‌بخشی به مشارکت‌های منطقه‌ای: در جهانی که به بلوک‌های قدرت تقسیم می‌شود، تعمیق روابط با اکوسیستم‌های فناوری در خاورمیانه، به ویژه کشورهایی که به دنبال مسیری مستقل از رقابت آمریکا و چین هستند، یک استراتژی هوشمندانه است. همچنین، تمرکز بر بازارهای نوظهور (مانند کشورهای عضو BRICS+) که کمتر درگیر تنش‌های ژئوپلیتیکی غرب هستند، می‌تواند ریسک را کاهش دهد.

۲) سرمایه‌گذاری در بخش‌های "تاب‌آور": به جای تمرکز بر بازارهای مصرفی که به شدت تحت تأثیر نوسانات اقتصادی جهانی قرار دارند، سرمایه‌گذاری در فناوری‌های بنیادین که برای استقلال ملی حیاتی هستند، بازدهی پایدارتری خواهد داشت. حوزه‌هایی مانند فناوری کشاورزی (AgriTech)، فناوری سلامت (HealthTech)، زیرساخت‌های ابری داخلی و بهینه‌سازی لجستیک، نیازهای اساسی کشور را برطرف کرده و کمتر در معرض شوک‌های خارجی قرار دارند.

۳) استفاده از عدم تمرکز به عنوان یک سپر: با توجه به استفاده ابزاری از سیستم مالی سنتی برای اعمال فشار سیاسی، سرمایه‌گذاری در دارایی‌های دیجیتال غیرمتمرکز، بلاکچین و ابزارهای مالی توکنیزه شده می‌تواند به عنوان یک استراتژی پوشش ریسک (Hedge) در برابر بی‌ثباتی‌های سیستم بانکی جهانی عمل کند.

استارت‌آپ آینده

استارت‌آپ قزاقستانی آیلات، کانالی نوین برای تسهیل تجارت ایران و اوراسیا

در بحبوحه تلاش‌ها برای تحقق هدف‌گذاری تجارت ۳ میلیارد دلاری میان ایران و اعضای اتحادیه اقتصادی اوراسیا، یک استارت‌آپ فین‌تک در قزاقستان می‌تواند به عنوان ابزاری کلیدی برای رفع موانع مالی و بانکی عمل کند. استارت‌آپ " آیلات " (Ailat) ، که یک پلتفرم مالی مبتنی بر هوش مصنوعی و منطبق با اصول شریعت است، این ظرفیت را دارد که به عنوان یک کانال مالی مدرن، تراکنش‌های میان بازرگانان ایرانی و اوراسیا را تسهیل بخشد. با توجه به اجرایی شدن توافقنامه تجارت آزاد میان ایران و این اتحادیه، نیاز به راهکارهای پرداخت امن و کارآمد بیش از پیش احساس می‌شود و آیلات می‌تواند این خلاء را پر کند.

این پلتفرم نوآورانه با ارائه خدمات مالی اسلامی، از جمله راهکارهای پرداخت و تأمین مالی برای پروژه‌های مشترک، فرصتی منحصر به فرد برای شرکت‌های ایرانی فراهم می‌آورد تا با عبور از محدودیت‌های بانکی، به بازارهای منطقه دسترسی پیدا کنند. همکاری با آیلات می‌تواند به معنای ایجاد یک مسیر مالی شفاف و قابل اعتماد برای سرمایه‌گذاری‌های متقابل و توسعه روابط تجاری پایدار باشد و نقش مهمی در تقویت زیرساخت‌های اقتصادی دیجیتال میان ایران و کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا، به ویژه قزاقستان، ایفا نماید.

دیدگاه کارشناس

رویداد جیتکس ۲۰۲۵ نقطه عطفی در تاریخ اقتصاد دیجیتال است؛ پایانی بر عصر خوش‌بینی به فناوری بدون مرز و آغازی بر دورانی که در آن ژئوپلیتیک، معماری دنیای دیجیتال را شکل می‌دهد. دو مفهوم کلیدی که در تمام مباحث روز اول طنین‌انداز بود، «ملی‌گرایی فناورانه» (Techno-Nationalism) و «حاکمیت دیجیتال» (Digital Sovereignty) هستند. این‌ها دیگر اصطلاحات آکادمیک نیستند، بلکه به اصول بنیادین تخصیص سرمایه، طراحی زنجیره تأمین و تدوین استراتژی‌های شرکتی بدل شده‌اند. برای اقتصاد ایران که سال‌هاست تحت فشار تحریم‌های بین‌المللی قرار دارد، این تغییر جهانی یک شمشیر دولبه است. از یک سو، تشدید تنش‌های ژئوپلیتیکی و بلوک‌بندی‌های فناورانه، انزوای کشور را عمیق‌تر می‌کند. اما از سوی دیگر، این روند به طور متناقضی، استراتژی دیرینه و مبتنی بر ضرورت خودکفایی اقتصادی و فناورانه ایران را تأیید می‌کند. در جهانی که به سرعت در حال تکه‌تکه شدن است، کشورها و شرکت‌هایی که بر «تاب‌آوری» و «استقلال عملیاتی» سرمایه‌گذاری کرده‌اند، مزیت رقابتی جدیدی کسب خواهند کرد. جیتکس امسال نشان داد که این مفاهیم، دیگر نه یک انتخاب، بلکه یک ضرورت استراتژیک برای همه بازیگران جهانی است.

